

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Юридичний факультет

Кафедра кримінального права і процесу

Андрій ГУСАК

КРИМІНАЛІСТИКА

Навчально-методичні рекомендації

Луцьк – 2023

УДК 343.9(072)

Г 96

*Рекомендовано до друку методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 23 лютого 2022 року)*

Рецензенти:

Гапончук В. В. – кандидат юридичних наук, голова Волинського апеляційного суду.

Фідря Ю.О. - доцент, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кримінального права і процесу Волинського університету імені Лесі Українки.

А. П. Гусак

Криміналістика: методичні рекомендації до спецкурсу / Гусак А.П. Луцьк: Волинськ. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2023. 68 с.

Методичні рекомендації до спецкурсу «Криміналістика» рекомендовані для студентів спеціальності «Право» освітнього ступеня «Бакалавр». Розглядаються основні теоретичні та практичні проблеми криміналістики. Рекомендації структурують загальний зміст курсу, тематичне планування змістовних модулів, тези лекцій та плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, індивідуальних занять, систему оцінювання, підбір навчальної та монографічної літератури як для стаціонарної, так і заочної форм навчання.

УДК 341.4

© Гусак А.П. 2023

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023

ЗМІСТ

ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ	5
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	6
СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ	10
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ	11
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ	29
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	36
ПЛАНУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ	54
ПИТАННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	57
ОЦІНЮВАННЯ	60
ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ... Ошибка! Закладка не определена.	
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЕКЗАМЕНУ	61
ДЖЕРЕЛА, РЕКОМЕНДОВАНІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ	64

ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

<p style="text-align: center;">Напря́м, спе́ціальність, осві́тньо-квалі́фікаційний рівень</p>	<p style="text-align: center;">Характеристика навчального курсу</p>
<p>Галузь знань: 08 Право</p> <p>Спеціальність: 081 Право</p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр</p>	<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 5</p> <p>Загальна кількість годин: 120</p> <p>Тип курсу: обов'язкова</p> <p>Рік підготовки: 4</p> <p>Семестр: 8</p> <p>Лекції: 18</p> <p>Практичні: 22</p> <p>Лабораторні: 40</p> <p>Самостійна робота: 32</p> <p>Консультації: 8</p> <p>Модулів: 2</p> <p>Змістовних модулів: 2</p> <p>Форма контролю: екзамен</p>

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Криміналістика є однією з профільюючих дисциплін, що вивчаються слухачами юридичного факультету.

Як наука криміналістика була запроваджена вченим зі світовим іменем Гансом Гроссом, який в 1892–1898 роках опублікував свої фундаментальні праці з загальною назвою «Керівництво для судових слідчих, чинів жандармерії і поліції» (1892) та «Керівництво для судових слідчих як система криміналістики» (1898).

Криміналістика як галузь юриспруденції покликана розв'язувати завдання запобігання, протидії та розслідування злочинів. Основною метою цієї науки — це встановлення істини і вирішення завдань які були сформульовані ще давніми римськими юристами — хто? що? де? з чією допомогою? для чого? яким чином? коли?

Ця галузь знань за свою столітню історію пройшла велику еволюцію у своєму розвитку, пережила етапи становлення та розквіту. У формуванні криміналістики приймала участь велика плеяда славних освітян, науковців та практичних співробітників.

Сьогодні криміналістика — це світова наука, яка стоїть на захисті законних інтересів і прав людини та громадянина.

Методика викладення криміналістики визначається специфікою її предмета та загальними принципами навчання.

Вивчення курсу криміналістики слухачами заочної форми навчання має низку особливостей, обумовлених застосуванням традиційних форм (лекції, консультації, контрольні роботи). Оволодіння певними практичними навичками передбачає практичну роботу слухачів з рекомендованою літературою.

Завершальним етапом навчання і формою перевірки засвоєння теоретичного матеріалу є іспит. В екзаменаційні білети включаються питання з усіх частин криміналістики: загальної теорії, криміналістичної техніки, криміналістичної тактики, методики розслідування окремих видів злочинів.

Програма навчальної дисципліни «Криміналістика» складана відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні положення науки криміналістики та окремих її розділів.

Міждисциплінарні зв'язки: кримінальний процес; кримінальне право; організація роботи слідчого; теорія доказів у кримінальному процесі тощо.

Робоча програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Концептуальні положення криміналістики. Загальні положення криміналістичної техніки та її галузей;

2. Криміналістична тактика розслідування злочинів. Криміналістична методика розслідування окремих видів злочинів.

Програма дисципліни спрямована на ознайомлення студентів з загальними питаннями криміналістичної теорії та можливими шляхами вирішення актуальних питань криміналістики, що мають неоднозначне застосування на практиці.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Криміналістики» є формування у майбутніх юристів нових, змістовних та об'ємних знань з теоретичних основ криміналістики, вироблення навиків застосування засобів криміналістичної техніки та прийомів криміналістичної тактики, а також вивчення методики розслідування окремих видів злочинів.

Завдання даної навчальної дисципліни полягають у тому, щоб навчити студентів основних положень криміналістики та механізмів їх застосування в практичній діяльності; ефективно застосовувати положення криміналістики для забезпечення встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні; приймати рішення в складних слідчих ситуаціях, опанувати логіку доказування.

Студент повинен **знати:** основні питання криміналістичної техніки, тактику призначення та методика проведення окремих видів криміналістичних та інших видів експертиз, тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій, криміналістичну характеристику злочинів, теоретичні основи розслідування окремих видів злочинів.

Студент повинен **вміти:** визначати способи збирання та перевірки доказової бази відповідно до конкретної ситуації, виконувати технічні та тактичні заходи виявлення, фіксації та дослідження доказів, вирішувати розумові задачі по плануванню і організації розслідування злочинів, здійснювати взаємодію з іншими суб'єктами, використовувати в процесі розслідування результати експертиз.

Оволодіння студентами цими знаннями допоможе їм зорієнтуватися в подальшому в майбутній професії, сформулювати уявлення про зміст діяльності уповноважених суб'єктів у кримінальному провадженні.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи *компетентності*:

знання:

- основні категорії й поняття криміналістики;
- основні положення те вміння:
- аналізувати та оцінювати вихідні дані, що містять ознаки злочину;
- володіти техніко-криміналістичними засобами, прийомами та методами роботи зі слідами злочинів;
- визначати напрямки розслідування злочину;
- планувати проведення слідчих дій та організаційних заходів;
- висувати версії, встановлювати обставини, що підлягають доказуванню при допомозі слідчих дій;
- призначати та оцінювати результати судових експертиз.

способи мислення:

- формування суджень – форми мислинневого відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженнях наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері виявлення, розкриття та розслідування злочинів;
- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері виявлення, розкриття та розслідування злочинів, доведення її або заперечення;
- створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень у сфері виявлення, розкриття та розслідування злочинів нового;
- генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ у межах юридичної науки в їх істотних зв'язках та відносинах, узагальнення їх істотних ознак.

професійні, світоглядні і громадянські якості:

- високий рівень оперування професійною юридичною термінологією;
- здатність використовувати правові знання, вміння та навички в професійній діяльності;
- готовність до правового самовиховання впродовж життя;
- спроможність концентрувати та ефективно використовувати для вирішення нестандартних задач професійної діяльності знання і вміння у сфері права;
- здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між правовими явищами;

– глибока переконаність у необхідності правомірної поведінки, усвідомлення цінності права та іншої людини;

– сформованість поваги до права як цінності громадянського суспільства, високого рівня правової культури і правосвідомості.

морально-етичні цінності:

– сформувати уявлення про моральні цінності людини;

– здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

– формувати вміння аналізувати мотиви та вчинки людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з виконанням обов'язків у колективі;

– розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

– виховувати самостійність, волю, моральність.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Назва змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин				
		у тому числі				
		Лекції	Практ. заняття	Лабор.	Сам. робота	Консул.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Концептуальні положення криміналістики. Загальні положення криміналістичної техніки та її галузей						
Тема 1. Предмет і завдання криміналістики. Методи криміналістики	9	2	2		4	1
Тема 2. Криміналістична ідентифікація і діагностика. Вчення про криміналістичні версії. Організація та планування розслідування	11	2	4		4	1
Тема 3. Загальні положення криміналістичної техніки. Судова фотографія та відео-запис. Криміналістична трасологія. Криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів та вибухівок	32	4	4	16	6	2
Тема 4. Криміналістичне дослідження документів (документознавство). Криміналістична одорологія, габітологія та реєстрація	27	2	4	14	6	1
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>79</i>	<i>10</i>	<i>14</i>	<i>30</i>	<i>20</i>	<i>5</i>
Змістовий модуль 2. Криміналістична тактика розслідування злочинів. Криміналістична методика розслідування окремих видів злочинів						
Тема 5. Загальні положення криміналістичної тактики розслідування злочинів. Тактика проведення допиту. Тактика пред'явлення для впізнання та проведення слідчого експерименту. Тактика проведення слідчого огляду та обшуку	21	4	2	10	4	1
Тема 6. Тактика використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Призначення і проведення судових експертиз.	11	2	4		4	1
Тема 7. Загальні положення методики розслідування окремих видів злочинів. Методика розслідування злочинів проти життя, здоров'я та статевої свободи особи	9	2	2		4	1
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>41</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>10</i>	<i>12</i>	<i>3</i>
<i>Всього годин</i>	<i>120</i>	<i>18</i>	<i>22</i>	<i>40</i>	<i>32</i>	<i>8</i>

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовний модуль 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ ТА ЇЇ ГАЛУЗЕЙ

ТЕМА 1. Предмет і завдання криміналістики

План

1. Визначення криміналістики як науки, її об'єкт і предмет.
2. Механізм вчинення злочину та криміналістична діяльність.
3. Закономірності виникнення та розвитку криміналістичної науки.
4. Завдання науки криміналістики. Загальні та окремі (спеціальні) завдання.
5. Поняття, значення та класифікація методів криміналістики.
6. Діалектичний метод як основа методології криміналістики та базовий метод пізнання її об'єктів.
7. Загальнонаукові та окремі методи. Методи наукового (теоретичного) та практичного пізнання.
8. Криміналістика у системі інших наук.

Опис теми

Предмет криміналістики. Розвиток наукових уявлень про предмет криміналістики. Закономірності об'єктивної дійсності, що вивчаються криміналістикою. Принципи криміналістики, закони розвитку науки криміналістики. Завдання криміналістики на сучасному етапі розвитку суспільства. Загальні, спеціальні та конкретні завдання криміналістики. Система криміналістики. Мова криміналістики, її становлення і розвиток. Криміналістика у системі інших наук і її значення в забезпеченні практичної діяльності у боротьбі із злочинністю. Використання положень філософії, логіки, психології, етики та інших суспільних наук у розвитку криміналістичної теорії, розробці засобів і методів слідчої діяльності. Співвідношення криміналістики і природничо-технічних наук. Поняття і сутність методів криміналістики.

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання про основні криміналістичні поняття, категорії та класифікації:

загальна теорія криміналістики; криміналістична техніка; криміналістична тактика і криміналістична методика; криміналістичний засіб, прийом, рекомендація; слідча ситуація; тактичний ризик; тактичне рішення; про криміналістичні методи

ТЕМА 2. Криміналістична ідентифікація і діагностика

План

1. Поняття і наукові засади криміналістичної ідентифікації, її значення у слідчій, експертній і судовій діяльності. Види та форми криміналістичної ідентифікації. Ідентифікаційні ознаки і властивості, їх класифікація.
2. Ототожнення і встановлення групової належності. Об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації. Процес криміналістичної ідентифікації. Методика ідентифікаційних досліджень. Застосування математичних і кібернетичних методів у ідентифікаційних дослідженнях.
3. Поняття і сутність криміналістичної діагностики. Наукові засади криміналістичної діагностики. Діагностичні завдання та методика їх вирішення. Значення криміналістичної діагностики для розкриття та розслідування злочинів.
4. Поняття, значення та види слідчих версій. Логічна природа версій. Засади і правила побудови та перевірки версій.
5. Поняття і сутність планування розслідування. Принципи планування розслідування. Вивчення та облік характеру слідчої ситуації як умова забезпечення ефективності планування розслідування та реалізації його принципів.
6. Особливості різних варіантів планування: окремої слідчої (розшукової) дії, тактичної операції, роботи у різних видах кримінальних проваджень. Техніка планування розслідування.

Опис теми

Криміналістична ідентифікація - спеціальний метод криміналістики. Поняття і наукові основи. Види і форми криміналістичної ідентифікації. Об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації. Ототожнення, установлення групової приналежності і загального джерела походження об'єктів. Методика ідентифікаційного дослідження. Поняття ідентифікаційної ознаки, їх види. Етапи ідентифікаційного процесу. Значення висновків ідентифікаційних досліджень для

розкриття і розслідування злочинів. Криміналістичне вчення про механізм злочину. Криміналістичне вчення про версію. Поняття версії як методу пізнання при розслідуванні злочинів. Види версій. Правила їх побудови, аналізу та перевірки. Роль версій під час планування розслідування, підготовки і проведення окремих слідчих (розшукових) дій. Поняття та значення планування розслідування злочинів.

Мета теми – студенти повинні отримати знання про поняття та наукові основи криміналістичної ідентифікації. Ідентифікаційні ознаки. Об'єкти ідентифікації та їх характеристика. Зразки для ідентифікаційного дослідження, способи їх одержання та вимоги, що висуваються до них. Знання про поняття версій та їх використання як методу пізнання події минулого або майбутнього в розслідуванні злочинів. Версії як елемент планування розслідування злочину, всі елементи планування та їх види.

ТЕМА 3. Загальні положення криміналістичної техніки. Судова фотографія та відео-запис. Криміналістична трасологія. Криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів та вибухівок (2 год.)

План

1. Поняття криміналістичної техніки, її зміст і завдання.
2. Правові підстави використання технічних засобів при розслідуванні злочинів.
3. Сучасна система криміналістичної техніки.
4. Основні принципи та форми застосування криміналістичної техніки.
5. Види комплектів технічної техніки.
6. Класифікація технічних засобів, що знаходяться в комплектах, залежно від виду діяльності. Класифікація експертної техніки.
7. Характеристика засобів освітлення, оптичних і пошукових приладів, вимірювальних засобів та засобів фіксації.
8. Поняття, значення та види криміналістичної фотографії. Застосування фотографії під час проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій.
9. Процесуальне оформлення застосування фотографії під час проведення слідчих (розшукових) дій. Правила складання фототаблиць.

10. Правила застосування аудіо- та відеозапису під час розслідування злочинів та їх процесуальне оформлення. Доказове значення результатів застосування фотографії, аудіо- і відеозапису під час розслідування злочинів.
11. Предмет, система і завдання слідознавства. Наукові засади слідознавства. Механізм утворення слідів і їх класифікація.
12. Загальні правила виявлення, огляду, фіксації і вилучення слідів. Засоби та методи виявлення та вилучення слідів. Значення і можливості попереднього дослідження слідів у процесі проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій та використання отриманих результатів у розкритті злочинів.
13. Види та характеристика слідів: людини, транспортних засобів, знарядь злочину і інструментів, матеріалів, речовин і виробів. Предмети як сліди злочину. Особливості виявлення і вилучення вказаних категорій слідів. Коло обставин розслідуваної події, яке може бути вирішене на їх основі.

Опис теми

Поняття, завдання і структура криміналістичної техніки. Джерела формування та розвитку криміналістичної техніки. Класифікація криміналістичних засобів і методів. Завдання і можливості застосування вимірювальної, аналітичної і обчислювальної техніки. Критерії допустимості використання технічних засобів і методів роботи з доказами у кримінальному провадженні. Доказове значення результатів застосування криміналістичної техніки. Перспективи розвитку криміналістичної техніки. Проблеми автоматизації криміналістичних досліджень. Поняття, можливості фіксації і дослідження візуальної інформації з метою розкриття злочинів. Судова фотографія: види, методи і прийоми. Судово-оперативна фотографія: особливості фотографування місця події, трупа, речових доказів, живих осіб. Судово-дослідницька фотографія: поняття, завдання, методи. Особливості застосування відеозапису: види, способи і засоби її здійснення при проведенні слідчих дій. Правила оформлення результатів застосування засобів і методів фіксації візуальної інформації. Фототехнічна експертиза: поняття, завдання і призначення. Використання матеріалів відеозапису під час досудового розслідування і в суді. Трасологія як галузь криміналістичної техніки. Поняття, завдання та об'єкти

криміналістичної трасології. Механізм слідоутворення та його закономірності. Поняття слідів і їх види. Технічні засоби та прийоми пошуку, виявлення, фіксації, вилучення, пакування та дослідження слідів. Ідентифікаційні та діагностичні задачі, що вирішуються за допомогою трасологічних досліджень. Види слідів людини, їх виявлення, фіксація, вилучення та використання під час розслідування злочинів. Дактилоскопія як розділ криміналістичної техніки, який вивчає властивості та будову папілярних візерунків рук і ніг людини. Типи папілярних візерунків і їх ознаки.

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання, про основи наукових положень, прийомів та методів, а також технічних засобів спрямованих на виявлення, фіксацію та вилучення речових доказів на місці вчинення злочину. Розібратися в джерелах криміналістичної техніки та технологій. Знання про види та методи судово-оперативної та судово-дослідної фотографії. Використання криміналістичної фотографії при проведенні окремих слідчих дій та у процесі проведення криміналістичних експертиз. Знання, про механізм утворення слідів так званих слідоутворюючих та слідоприймаючих об'єктів, їх взаємодію між собою. Класифікацію слідів у криміналістиці. Криміналістичну характеристику слідів рук, ніг, зубів та інших частин тіла людини. Загальних криміналістичних правилах виявлення, фіксації й вилучення слідів на місці скоєння злочину. Знання, про вогнепальну зброю й боєприпаси до неї, закономірності виникнення слідів та дослідження них з метою встановлення об'єктивної істини у провадженні.

ТЕМА 4. Криміналістичне дослідження документів (документознавство). Криміналістична одорологія, габітологія та реєстрація

План

1. Поняття, види та наукові засади криміналістичного дослідження документів. Зміст і завдання криміналістичного дослідження документів. Поняття та класифікація документів. Правила поводження з документами- речовими доказами.

2. Дослідження рукописних документів. Поняття письма та почерку. Ознаки письмової мови і почерку, їх класифікація та ідентифікаційне значення.
3. Можливості встановлення властивостей та стану особи по почерку. Почеркознавча і авторознавча експертизи: поняття, завдання, можливості та підготовка матеріалів для призначення.
4. Технічне дослідження документів: поняття, зміст і види. Завдання і методика слідчого огляду документів. Види підробки документів. Ознаки зміни тексту документу та способи їх виявлення. Встановлення способу виготовлення документу і давності виконання тексту. Ідентифікація засобів і матеріалів, використаних для виготовлення документів. Поновлення змісту пошкоджених документів. Ознаки підробки відбитків печаток і штампів.
5. Криміналістична одорологія: поняття та основні принципи. Поняття запаху та основні правила його вилучення. Класифікація запахових слідів. Використання оперативно-пошукових собак під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.
6. Основні види експертиз й питання діагностичного та ідентифікаційного характеру, що вирішуються у ході їх проведення.

Опис теми

Поняття документів, їх види і значення при розслідуванні злочинів. Види та способи підробки документів, підписів, відтисків печаток і штампів. Ознаки підробки. Способи виявлення підробки документів. Правила огляду та вилучення документів. Способи повної та часткової підробки документів. Їх характеристика, ознаки і методи виявлення. Способи технічної підробки підпису, ознаки і методи їх виявлення. Способи підробки відбитків печаток і штампів, ознаки і методи їх виявлення. Експертне дослідження документів з ознаками підробки. Підготовка та проведення техніко-криміналістичної експертизи документів з метою вирішення діагностичних та ідентифікаційних завдань. Поняття і наукові засади криміналістичної одорології. Завдання і можливості використання запахових слідів людини в розкритті та розслідуванні злочинів. Засоби та методи консервації запаху людини. Перспективи розвитку судової одорології. Проблеми одорологічної експертизи. Поняття та наукові засади

ототожнення особи за ознаками зовнішності, їх ідентифікаційне значення та класифікація. Система опису ознак зовнішності. Функціональний портрет людини. Засоби та методи фіксації (сумування, поєднання, об'єднання) зовнішніх ознак людини. Джерела інформації про ознаки зовнішності людини.

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання, про фіксацію, вилучення та направлення на відповідну експертизу документів, загальні правила огляду документів. особливості поводження з напівзруйнованими, спаленими чи ветхими документами. Методи виявлення ознак технічної чи механічної підробки реквізитів документів при їх слідчому огляді. Знання про поняття речовин і матеріалів як джерела інформації про злочинця и обставини події, характеристика об'єктів.

Змістовий модуль 2

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ. КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ

ТЕМА 5. Загальні положення криміналістичної тактики розслідування злочинів. Тактика проведення допиту. Тактика пред'явлення для впізнання та про-ведення слідчого експерименту. Так-тика проведення слідчого огляду та обшуку

План

1. Криміналістична тактика як розділ науки криміналістики: поняття, сутність, завдання та структура.
2. Поняття та види тактичного прийому. Використання психологічних прийомів. Тактична комбінація. Тактична операція. Тактичні задачі (завдання) розслідування.
3. Поняття слідчої (розшукової) дії та співвідношення процесуальних вимог і тактичних рекомендацій щодо її проведення. Ситуаційна зумовленість тактики слідчої (розшукової) дії. Тактичний ризик і особливості діяльності слідчого в його умовах. Тактичне рішення. Тактична рекомендація.

4. Структура тактики окремої слідчої (розшукової) дії. Підготовчий, робочий і заключний етапи.
5. Поняття, значення та види допиту. Допит як засіб отримання інформації. Забезпечення законності при проведенні допиту. Співвідношення допиту та опитування. Використання положень логіки, психології, педагогіки та інших наук у тактиці допиту.
6. Підготовка до допиту. Визначення предмету допиту. Прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваним. Тактичні прийоми допиту: надання допомоги допитуваному у відновленні забутого, викриття неправдивих показань, подолання позиції відмови від дачі показань, використання доказів.
7. Тактика допиту потерпілих. Виявлення свідків і тактика їх допиту. Тактичні прийоми допиту підозрюваних. Особливості допиту підозрюваного, що заявив про своє алібі. Тактика допиту неповнолітніх. Фіксація ходу та результатів допиту. Технічні засоби фіксації показань.
8. Поняття, сутність слідчого експерименту, його мета та види. Підготовка до проведення слідчого експерименту. Умови та прийоми проведення слідчого експерименту. Фіксація умов, ходу та результатів слідчого експерименту. Технічні засоби фіксації.
9. Поняття, види, мета та завдання обшуку як слідчої (розшукової) дії. Правові, психологічні та етичні основи тактики обшуку. Стадії обшуку.
10. Фіксація ходу та результатів обшуку. Додаткові засоби фіксації.

Опис теми

Предмет і поняття криміналістичної тактики. Співвідношення тактики слідчих дій з процесуальним порядком їх проведення. Роль криміналістичної тактики в розслідуванні злочинів. Система та завдання криміналістичної тактики. Взаємозв'язок криміналістичної тактики з криміналістичною технікою і методикою. Поняття і сутність тактичного рішення слідчого. Умови, що визначають прийняття і реалізацію тактичних рішень. Тактичний ризик у діяльності слідчого. Поняття тактичних прийомів, їх джерела та класифікація. Тактичний прийом і криміналістична рекомендація. Критерії допустимості та ефективності тактичних прийомів. Роль та місце тактичних прийомів у забезпеченні законності слідчої діяльності. Поняття, сутність і види тактичних операцій (комбінацій), їх значення і

використання у розкритті та розслідуванні злочинів. Проблеми і можливості програмування, алгоритмізації та автоматизації слідчої діяльності. Поняття, види та значення допиту при розслідуванні злочинів. Поняття тактичних прийомів допиту та принципи їх допустимості. Основні тактичні положення допиту. Підготовка до допиту та вибір тактики допиту. Вивчення матеріалів кримінального провадження, визначення черговості допиту, одержання інформації про допитувану особу, ознайомлення з деякими спеціальними питаннями; запрошення осіб, участь яких у допиті обов'язкова, планування допиту, визначення предмета допиту, часу та місця допиту, підготовка робочого місця для проведення допиту. Проведення допиту: стадія ідентифікації особи, що прибула на допит, стадія встановлення соціально-демографічних даних допитуваної особи, стадія виконання вимог законодавства, стадія вільної розповіді, стадія постановки запитань, заключна стадія допиту. Вимоги до складання протоколу допиту. Встановлення психологічного контакту під час допиту: сутність та завдання. Чинники від яких залежить встановлення психологічного контакту. Елементи процесу встановлення психологічного контакту. Тактичні прийоми допиту в типових ситуаціях – у конфліктній та безконфліктній ситуаціях. Тактичні особливості допиту малолітніх або неповнолітніх осіб. Зміст та форма протоколу огляду місця події. Додатки до протоколу огляду: плани, схеми, фотозйомка, вилучення слідів. Оцінка результатів огляду місця події та їх використання у розкритті злочинів. Особливості огляду трупа. Участь судового медика при огляді трупа. Значення і використання даних огляду трупа для встановлення особи загиблого та з'ясування інших обставин провадження. Ексгумація трупа. Мета і правила огляду речей та документів. Особливості проведення огляду документів. Правила вилучення документів під час огляду. Питання, що вирішуються при огляді приміщень і ділянок місцевості. Поняття, сутність та види обшуку. Правові та фактичні підстави проведення обшуку. Забезпечення законності при проведенні обшуку. Відмінність обшуку від огляду. Психологічні та етичні засади обшуку. Тактичні прийоми обшуку. Особистий обшук.

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання про

поняття криміналістичної тактики, її предмет, систему, завдання і взаємозв'язок з іншими розділами криміналістики. Правові, психологічні та етичні засади криміналістичної тактики. Знання про етапи та тактичні прийоми допиту, межі допустимості психологічного впливу на допитуваного, особливості допиту неповнолітнього і одночасного допиту двох чи більше осіб. Знання про тактичні прийоми пред'явлення для впізнання живих осіб, трупів, речей, тварин, помешкань і ділянок місцевості в натурі, а також у режимі відеоконференції. Особливості тактики пред'явлення для впізнання різних об'єктів за їх копіями (фотознімком, фонограмою, відеозаписом). Знання про принципи слідчого огляду, засоби і методи, які використовують у ході його проведення. Коло учасників огляду місця події та участь спеціаліста у ньому. Організаційні заходи та тактичні прийоми окремих видів огляд.

ТЕМА 6. Тактика використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Призначення і проведення судових експертиз

План

1. Підготовка до проведення експертизи. Формулювання експертного завдання. Особливості призначення додаткової, повторної, комісійної і комплексної експертиз. Оцінка висновку експерта та використання отриманих даних у розкритті злочинів.
2. Поняття і види зразків для експертного дослідження, вимоги до них, умови їх отримання (вилучення).
3. Поняття та види зразків для порівняльного дослідження. Умови вилучення зразків та зберігання. Вимоги отримання зразків. Правові та моральні вимоги проведення. Процесуальне оформлення вилучення зразків. Особливості вилучення зразків.

Опис теми

Поняття спеціальних знань, їх види і форми використання у кримінальному судочинстві. Використання спеціальних знань слідчим, судом, спеціалістом і експертом в дослідженні слідів злочину. Поняття, сутність і види судових експертиз. Система судовоекспертних установ в Україні. Підготовка до проведення експертизи. Визначення мети і обсягу дослідження. Формування завдання. Вибір експерта (експертної установи). Поняття і види зразків для порівняльного дослідження. Тактика одержання

зразків. Особливості призначення додаткової, повторної, комісійної і комплексної експертиз. Оцінка висновку експерта і використання встановлених ним фактів у розкритті, розслідуванні і попередженні злочинів.

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання, про виникнення і розвиток спеціальних знань у практиці розслідування злочинів.

ТЕМА 7. Загальні положення методики розслідування окремих видів злочинів (2 год.)

План

1. Поняття, засади, завдання та значення криміналістичної методики.
2. Структура та види окремих методик розслідування злочинів.
3. Поняття, сутність та види слідчих ситуацій.
4. Поняття і сутність криміналістичної характеристики злочинів у розвитку криміналістичної методики й удосконалення засобів та методів розслідуванні злочинів.
5. Криміналістична характеристика вбивств та заподіяння тілесних ушкоджень. Завдання і тактика невідкладних слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування.
6. Типові слідчі ситуації та слідчі версії у справах про вбивства, тілесні ушкодження.
7. Специфіка розслідування вбивств у залежності від способів їх вчинення. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, що розглядаються. Особливості встановлення і доведення мотивів вчинення цих злочинів. Особливості тактики окремих слідчих (розшукових) дій.
8. Криміналістична характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Особливості предмету доказування. Типові слідчі ситуації та дії слідчого на початковому етапі розслідування. Особливості формування доказів. Особливості проведення слідчих дій: огляд місця події, освідування.

Опис теми

Поняття, засади, завдання та значення криміналістичної методики. Місце криміналістичної методики в криміналістиці і її зв'язок з іншими галузями знань. Структура криміналістичної методики. Структура та види окремих методик розслідування злочинів.

Поняття, сутність та види слідчих ситуацій. Компоненти слідчої ситуації. Фактори, що обумовлюють формування та розвиток слідчих ситуацій. Слідча ситуація як підстава прийняття тактичних рішень. Поняття і сутність криміналістичної характеристики злочинів у розвитку криміналістичної методики й удосконалення засобів та методів розслідуванні злочинів. Співвідношення криміналістичної характеристики злочинів з кримінально-правовою та кримінологічною характеристиками. Зміст криміналістичної характеристики злочинів. Перспективи та умови формування (розробки) об'єктивно достовірних інформаційних моделей криміналістичних характеристик окремих видів злочинів. Особливості і значення боротьби зі злочинами проти життя та здоров'я громадян на сучасному етапі. Криміналістична характеристика вбивств та заподіяння тілесних ушкоджень. Завдання і тактика невідкладних слідчих дій на початковому етапі розслідування.

Мета теми – розглянути загальні положення методики розслідування окремих видів злочинів та методику розслідування злочинів проти життя, здоров'я, та статевої свободи особи.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. Предмет та завдання криміналістики

План

1. Предмет вивчення науки криміналістики.
2. Природа криміналістики.
3. Характеристика загального та спеціальних завдань криміналістики.
4. Система криміналістики та характеристика її елементів.
5. Місце криміналістики у системі правових наук.
6. Зв'язок криміналістики із суміжними галузями знань.

Питання для самоконтролю

1. Механізм вчинення злочину, як предмет вивчення криміналістики. Закономірні зв'язки між елементами механізму вчинення злочину.
2. Методи криміналістики, що використовуються при розслідуванні злочинів.
3. Система науки криміналістики.
4. Загальні і окремі задачі криміналістики.
5. Значення криміналістики в системі професійної підготовки.

Теми рефератів

1. Предмет, система і задачі науки криміналістики.
2. Значення криміналістики у вдосконаленні майстерності слідчих працівників органів внутрішніх справ.

ТЕМА 2. Методи криміналістики

План

1. Методологія криміналістики.
2. Поняття криміналістичного методу.
3. Загальнонаукові методи криміналістики.
4. Спеціальні методи які застосовуються в криміналістиці.
5. Критерії, яким повинні відповідати криміналістичні методи та сутність цих критеріїв.

Питання для самоконтролю

1. Механізм вчинення злочину, як предмет вивчення криміналістики. Закономірні зв'язки між елементами механізму вчинення злочину.

2. Методи криміналістики, що використовуються при розслідуванні злочинів.
3. Система науки криміналістики.
4. Загальні і окремі задачі криміналістики.
5. Значення криміналістики в системі професійної підготовки.

Теми рефератів

1. Сучасні методи роботи зі слідами у розслідуванні злочинів: міжнародний та вітчизняний досвід.

ТЕМА 3. Криміналістична ідентифікація та діагностики

План

1. Зміст поняття криміналістичної ідентифікації та основні етапи розвитку цієї криміналістичної теорії.
2. Основи криміналістичної теорії ідентифікації.
3. «Ідентифікаційна ознака» і її криміналістичне значення.
4. Характеристика об'єктів криміналістичної ідентифікації.
5. Поняття криміналістичної діагностики.
6. Види криміналістичної ідентифікації та діагностики.
7. Форми криміналістичної ідентифікації та діагностики.

Питання для самоконтролю

1. Поняття й сутність криміналістичної діагностики.
2. Види і форми діагностичного дослідження та його значення у розслідуванні злочинів.
3. Поняття та наукові засади криміналістичного прогнозування.
4. Об'єкти, види та методи криміналістичного прогнозування.
5. Прогнозування поведінки особи, що вчинила злочин, під час досудового розслідування злочину.

Теми рефератів

1. Використання діагностики у розслідуванні злочинів.
2. Роль ідентифікації у розслідуванні злочинів.
3. Прогнозування поведінки особи, що вчинила злочин, під час досудового розслідування злочину.
4. Слідче прогнозування.

ТЕМА 4. Вчення про криміналістичні версії. Організація та планування досудового розслідування

План

1. Поняття криміналістична версія і її значення для розслідування злочинів.
2. Основні етапи розвитку вчення про криміналістичну версію.
3. Різниця між криміналістичною версією і гіпотезою.
4. Класифікація криміналістичних версій.
5. Порядок (етапи) побудови криміналістичних версій.
6. Особливості організації досудового розслідування.
7. Етапи планування досудового розслідування.

Питання для самоконтролю

1. Поняття, види і значення планування розслідування злочинів.
2. Версії та їх місце в плануванні розслідування злочину. Структура письмового плану розслідування.
3. Планування роботи слідчого по групі кримінальних проваджень.
4. Організаційні засади та тактичні основи взаємодії слідчого з оперативними та іншими підрозділами органів внутрішніх справ.

Теми рефератів

1. Використання допомоги спеціалістів, громадськості і засобів масової інформації при розслідуванні злочинів.
2. Особливості планування розслідування злочину, що ведеться слідчо-оперативною групою.

ТЕМА 5. Загальні положення криміналістичної тактики розслідування злочинів

План

1. Співвідношення тактики слідчих дій з процесуальним порядком їх проведення.
2. Система та завдання криміналістичної тактики.
3. Роль криміналістичної тактики в розслідуванні злочинів.
4. Взаємозв'язок криміналістичної тактики з криміналістичною технікою і методикою.

Питання для самоконтролю

1. Поняття і система криміналістичної тактики.
2. Тактичні прийоми і критерії їх використання.
3. Етапи проведення слідчих (розшукових) дій.
4. Ситуаційна зумовленість слідчих (розшукових) дій.
5. Тактична комбінація й тактична операція, як засоби вирішення тактичних завдань розслідування злочинів.

Темі рефератів

1. Тактичні прийоми і критерії їх використання.
2. Наукові основи та структура криміналістичної тактики.

ТЕМА 6. Тактика допиту

План

1. Поняття, значення і види допиту.
2. Підготовка до допиту.
3. Прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваним.
4. Тактичні прийоми допиту.

Питання для самоконтролю

1. Поняття допиту і його види.
2. Етапи допиту. Підготовка до допиту.
3. Тактичні прийоми допиту в безконфліктній ситуації.
4. Особливості допиту свідків і потерпілих.
5. Фіксація результатів допиту.

Теми рефератів

1. Поняття допиту, його види, етапи та стадії.
2. Допит свідків і потерпілих.
3. Проблеми встановлення психологічного контакту під час допиту.
4. Тактичні прийоми допиту в безконфліктній ситуації.
5. Тактичні прийоми допиту в конфліктній ситуації.
6. Особливості тактики окремих видів допиту.
7. Використання нетрадиційних методів під час допиту
8. Тактика допиту у режимі відеоконференції.

ТЕМА 7. Тактика пред'явлення для впізнання та проведення слідчого експерименту

План

1. Поняття, суть і види пред'явлення для впізнання.
2. Підготовка до пред'явлення для впізнання.
3. Поняття, суть слідчого експерименту.
4. Етапи проведення слідчого експерименту.

Питання для самоконтролю

1. Пред'явлення для впізнання як засіб одержання доказів. Його види.
2. Підготовка до пред'явлення для впізнання та його загальні правила проведення.
3. Тактичні особливості пред'явлення для впізнання у режимі відеоконференції.
4. Тактичні особливості пред'явлення для впізнання людини за динамічними ознаками.

5. Особливості пред'явлення для впізнання об'єктів за фотознімками.
6. Фіксація результатів пред'явлення для впізнання.
7. Особливості допиту особи, яка може впізнати певний об'єкт.
8. Правила пред'явлення для впізнання речей.
9. Правила пред'явлення для впізнання людей.

Теми рефератів

1. Психологічні основи впізнання.
2. Суб'єктивні і об'єктивні чинники, що впливають на сприйняття і відтворення особою подій.
3. Тактика пред'явлення для впізнання під час дистанційного досудового розслідування.

ТЕМА 8. Тактика використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. призначення та проведення експертиз

План

1. Підготовка до проведення експертизи.
2. Формулювання експертного завдання.
3. Особливості призначення додаткової, повторної, комісійної і комплексної експертиз.
4. Оцінка висновку експерта та використання отриманих даних у розкритті злочинів.

Питання для самоконтролю

1. Поняття спеціальних знань і обізнаної особи. Процесуальна і непроцесуальна форми використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів.
2. Взаємодія слідчого і спеціаліста при проведенні окремих слідчих дій.
3. Поняття судової експертизи та її види.
4. Права, обов'язки та відповідальність експерта. Відмінності (правові та функціональні) судового експерта від спеціаліста, який приймає участь у слідчій дії.
5. Система державних експертних установ в Україні та їх функції.

Теми рефератів

1. Використання висновку експерта для встановлення обставин скоєного злочину й особи злочинця.
2. Використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. Судова фотографія

План

Інсценувати «місце події» та застосовуючи цифровий фотоапарат здійснити орієнтуючу, оглядову, вузлову та детальну фотозйомки. Виготовити ілюстративну таблицю, як додаток до протоколу огляду місця події.

Методичні рекомендації: Виготовлення ілюстративної таблиці як додатку до протоколу огляду місця події здійснюючи орієнтуючу, оглядову, вузлову та детальну фотозйомки окремими кадрами, вставити відповідно до правил оформлення судової фотографії. Описати в протоколі огляду місця події відображені в ілюстративній таблиці зафіксовані об'єкти.

Питання до теми

1. Загальне поняття фотографії і її основні стадії.
2. Види і способи фотозйомки при огляді місця події та проведенні інших слідчих дій.
3. Особливості фотографування місця події на місцевості і в приміщенні.
4. Правила використання звукозапису при проведенні окремих слідчих дій.
5. Правила використання відеозапису і кінозйомки при проведенні окремих слідчих дій

ТЕМА 2. Дактилоскопія

План

Виготовити особисту дактилокарту та визначити тип папілярних візерунків кожного відбитку пальця. Залишити на поверхні об'єкту, визначеного у варіанті, відбиток пальця руки, виявити та вилучити його за допомогою відомих Вам засобів (спеціальних криміналістичних поршків). Виготовити збільшену у 4-5 разів копію відбитка пальця руки та визначити на ній 8-10 індивідуальних ознак папілярного візерунку.

Методичні рекомендації: Залишити на визначеній поверхні відбиток пальця руки, за допомогою відомих криміналістичних способів виявити та вилучити його. Виготовити зображення відбитка

методом масштабної зйомки, зображення надати на перевірку. Виготовити збільшений у 4-5 разів копію відбитка будь-якого власного пальця руки та визначити на ньому 8-10 індивідуальних ознак папілярного візерунку. Зображення вставити в ілюстративну таблицю відповідно до правил оформлення судової фотографії.

Питання до теми

1. Сліди рук та їх значення при розслідуванні кримінальних правопорушень. Властивості папілярних візерунків. Дактилоскопія як розділ криміналістики.
2. Прийоми і технічні засоби виявлення і вилучення слідів рук при огляді місця події, окремих речових доказів.
3. Правила описання слідів рук у протоколі огляду.
4. Мета, правові підстави і правила дактилоскопіювання живих осіб і трупів.
5. Підготовка та призначення дактилоскопічної експертизи.

ТЕМА 3. Трасологія. Дослідження слідів низу підошви взуття

План

Виготовити або віднайти доріжку слідів взутих ніг, описати її та окремий слід низу підошви взуття у вигляді фрагменту протоколу огляду (описовій частині). Сфотографувати окремий слід взуття по правилах масштабної зйомки. Виготовити схему доріжки слідів ніг (вказавши на схемі усі елементи доріжки), як додаток до протоколу огляду. За допомогою зразку схеми малюнку, що подані у навчальній літературі з криміналістики, виготовити власну схему- малюнок окремого сліду низу підошви взуття (зобразити частину відображеного протектора).

Методичні рекомендації: Залишити на будь-якій поверхні слід взуття, за допомогою відомих криміналістичних способів виявити та зафіксувати його методом масштабної зйомки. Описати слід взуття (розміри) у вигляді фрагменту протоколу огляду (описовій частині). Виготовити доріжку слідів взутих ніг, описати її у вигляді фрагменту протоколу огляду (описовій частині). У доріжці слідів визначити розміри між слідами. Виготовлені зображення вставити в ілюстративну таблицю відповідно до правил оформлення судової фотографії.

Питання до теми

1. Сліди рук та їх значення при розслідуванні злочинів. Властивості папілярних візерунків. Дактилоскопія як розділ криміналістики.
2. Прийоми і технічні засоби виявлення і вилучення слідів рук при огляді місця події, окремих речових доказів.
3. Правила описання слідів рук у протоколі огляду.
4. Використання слідів рук, вилучених з місця події, в криміналістичних обліках.
5. Виявлення слідів ніг людини та їх значення в розслідуванні злочинів.
6. Механізм утворення слідів ніг, їх види.
7. Ланцюжок слідів ніг та його елементи.
8. Прийоми виявлення та фіксації слідів ніг при огляді місця події.
9. Сліди інших частин тіла людини.
10. Порядок проведення трасологічної експертизи слідів ніг.

ТЕМА 4. Трасологія. Дослідження металевих пломб

План

Оглянути надану пломбу та описати її у фрагменті протоколу огляду, вказавши всі виявлені відтиски (рік пломбування, маркування Держповірча та індивідуальні дані майстра). Виготовити збільшене у 4-5 разів зображення виявленого тавра та вказати виявлені індивідуальні ознаки. Провести порівняння відтиску даної пломби з порівняльним зразком та вказати співпадаючі (розрізняючі ознаки).

Методичні рекомендації: Заповнити протоколу огляду в якому описати використовуючи криміналістичну характеристику металевої пломби. Використовуючи цифровий фотоапарат чи фотокамеру виготовити збільшене у 4-5 разів зображення виявленого тавра та вказати виявлені індивідуальні ознаки, які оформити в ілюстративній таблиці відповідно до правил судової фотографії.

Питання до теми

1. Пломби як різновид запираючих пристроїв з обмеженими охоронними властивостями.
2. Види пломб та їх конструктивні особливості.
3. Способи та засоби, які застосовуються для накладання пломб. Індивідуальні ознаки, що залишають пристрої для пломбування.

4. Правила навішування металевих пломб.
5. Кримінальні способи зняття та повторного навішування пломб.
6. Характерні ознаки кримінального зняття та навішування пломб.
7. Особливості огляду місця події, пов'язаного з несанкціонованим відкриттям пломб.
8. Питання, які вирішуються трасологічним дослідженням пломб.
9. Методика трасологічної експертизи пломб. Дослідження зовнішніх поверхонь пломб та внутрішніх каналів. Складання висновку експерта і виготовлення ілюстративних таблиць.

ТЕМА 5. Судова балістика

План

Оглянути патрон визначеного виду зброї (за варіантом), та описати її у фрагменті протоколу огляду. Сфотографувати патрон (за варіантом) методом масштабної зйомки та додати знімок до протоколу огляду. Виготовити схему малюнок патрона, як додаток до протоколу огляду.

Методичні рекомендації: Заповнити протоколу огляду в якому описати використовуючи криміналістичну характеристику патрона визначеного виду зброї. Використовуючи цифровий фотоапарат чи фотокамеру зробити один знімок методом масштабної зйомки патрона. За допомогою зразку схеми малюнку патрона, що подані у навчальній літературі з криміналістики, виготовити власну схему малюнок наданого патрона вказавши усі розміри (висота, діаметр). Вимірювання патрона проводиться за допомогою вимірювальних приладів.

Питання до теми

1. Сліди застосування вогнепальної зброї при скоєнні злочину та їх значення при розслідуванні. Судова балістика як розділ криміналістики.
2. Види вогнепальної зброї. Механізм пострілу і виникнення його слідів.
3. Правила огляду вогнепальної зброї на місці події, фіксації та вилучення.
4. Виявлення, фіксація та вилучення слідів використання нарізної та мисливської ненарізної зброї.
5. Попереднє дослідження слідів використання вогнепальної зброї. Визначення напрямку і дистанції пострілу.

6. Призначення судово-балістичної експертизи.
7. Сліди застосування вибухових речовин та пристроїв при скоєнні злочинів.
8. Прийоми виявлення, фіксації та вилучення слідів вибуху.
9. Призначення вибухово-технічної експертизи.
10. Правила огляду і фіксації огляду холодної зброї.
11. Експертиза холодної зброї.

ТЕМА 6. Техніко криміналістичне дослідження письма

План

Практичне завдання. 1. Охарактеризуйте написаний Вами текст (документ) за ознаками письмової мови, топографічними ознаками, загальними та індивідуальними ознаками почерку. Складіть розшукову таблицю рукописного документа. 2. На недійсному документі (паспорті, військовому квитку, трудовій книжці, посвідченні, атестаті тощо) або іншому (договір, товарно-транспортна накладна, платіжна відомість, платіжне доручення, лікарняний лист і т. ін.) виявити не менше 2 підробок, які сфотографувати методом масштабної зйомки, а також оглянути документ та описати у фрагменті протоколу огляду.

Методичні рекомендації: 1. Перед виконанням практичного завдання слухачу треба вивчити ознаки письмової мови та почерку та склад розшукової таблиці по рукописному тексту. На окремому аркуші в обсязі не менше 2\3 сторінки треба написати текст (можливо витяг з літературного твору) або оформити документ (пояснення, заяву і т.п.). Проаналізувавши текст (документ), треба виділити по ньому ознаки письмової мови, топографічні ознаки, загальні та індивідуальні ознаки почерку та на другому аркуші виготовити розшукову таблицю. 2. Перед виконанням практичного завдання слухачу треба вивчити прийоми масштабної фотозйомки, а також послідовність опису документа в протоколі огляду. У будь-якому особистому або іншому документі виявити не менше 2 підробок (підчистка та травлення, підчистка та дописка і т.д.). Методом масштабної зйомки сфотографувати окремо кожну з підробок. Для виконання завдання треба використати цифровий фотоапарат та масштабну лінійку. Виготовлені зображення вставити в ілюстративну таблицю відповідно до правил оформлення судової фотографії. Провести

огляд і скласти фрагмент протоколу (тільки описову частину) огляду.

Питання до теми

1. Поняття почерку та його значення при розслідуванні злочинів.
2. Ознаки почерку.
3. Діагностичні та ідентифікаційні питання, що вирішуються при дослідженні почерку.
4. Підготовка та призначення почеркознавчої експертизи.
5. Поняття документів - речових доказів, їх значення при розслідуванні злочинів.
6. Правила огляду та зберігання документів - речових доказів.
7. Ознаки текстів, які виконані на друкуючих пристроях.
8. Встановлення тексту спалених документів, слабо видимих та невидимих текстів.
9. Дослідження матеріальної частини документів, встановлення давності документів і записів у них.

ТЕМА 7. Криміналістичне ототожнення особи (криміналістична габітологія)

План

Сфотографувати особу за правилами пізнавальної фотозйомки і виготовити фотознімки (сигналетичну пару). Описати сфотографовану особу за методом словесного портрета. Заповнити опізнавальну карту.

Методичні рекомендації: Перед виконанням практичного завдання студенту треба вивчити прийоми пізнавальної фотозйомки, а також послідовність опису особи за методом словесного портрета. Для виконання завдання можна використовувати будь-який фотоапарат (бажано цифрового формату). Виготовлені зображення вставити в ілюстративну таблицю відповідно до правил оформлення судової фотографії. Під зображенням треба розмістити опис особи, яка там зображена, виготовлений по методу словесного портрета та згідно даних, які можна отримати завдяки фотознімку.

Питання до теми

1. Наукові основи криміналістичного вчення про ознаки зовнішності людини.
2. Елементи і ознаки зовнішності людини, їх класифікація.
3. Виготовлення суб`єктивних портретів.
4. Підготовка і призначення судово-портретної експертизи.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1. Предмет та завдання криміналістики

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що вивчення будь-якої науки завжди починається зі з'ясування її предмету. Розуміння предмету криміналістики дозволяє чітко визначити її зміст, систему і, відповідно, місце в професійній підготовці слідчого. Предметом будь-якої науки є визначені нею закономірності. Криміналістикою вивчаються дві групи закономірностей. Перша пов'язана з механізмом вчинення злочинів, інша – із процесом розслідування злочинів. У зв'язку з цим при підготовці до заняття необхідно ознайомитися і засвоїти такі основні поняття предмета криміналістики: механізм вчинення злочину і елементи, що його складають (спосіб та сліди злочину, особливості особи злочинця та потерпілого, предмет посягання, використовуваний зброя та засоби вчинення злочину та ін.); сутність роботи по збору доказів та її етапи (пошук слідів, їх виявлення, фіксація, вилучення, дослідження, оцінка, використання). Необхідно засвоїти, що у розслідуванні злочинів використовуються різноманітні методи пізнання окремих фактів і явищ об'єктивної дійсності. Криміналістикою ці методи упорядковані в три групи: 1) загальні: діалектичний та логічні методи; 2) загальнонаукові: спостереження, опис, порівняння, експеримент, моделювання, вимір, обчислення; 3) спеціальні - власно криміналістичні та ті, які розроблені суміжними (судова медицина, судова експертологія) й іншими науками. При підготовці до заняття необхідно розглянути сутність кожного із зазначених методів та способи, за якими вони використовуються у розслідуванні злочинів.

Навчальні питання:

1. Механізм скоєння злочину як предмет вивчення криміналістики. Закономірні зв'язки між елементами механізму скоєння злочину.
2. Діяльність по розслідуванню злочинів як предмет вивчення криміналістики. Закономірності розслідування злочинів.
3. Методи криміналістики, що використовуються при розслідуванні злочинів.

4. Система науки криміналістики.

5. Взаємозв'язок з іншими науками.

Завдання: Складіть порівняльну таблицю на тему: «Загальні та спеціальні завдання криміналістики».

ТЕМА 2. Криміналістична діагностика та ідентифікація

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що розслідування представляє собою процес пізнання злочину як події минулого по залишеним слідам. Саме цим обумовлюється необхідність використання таких аналітичних методів дослідження як діагностика (розпізнавання) та ідентифікація (ототожнювання). Засвоюючи поняття криміналістичної діагностики, необхідно звернути увагу на те, що цей процес пізнання направлений на вивчення об'єкту або явища з метою встановлення його суті, особливостей, властивостей, ознак, а також характеристики. При вивченні другого та третього питання необхідно засвоїти сутність криміналістичної ідентифікації, як методу порівняльного дослідження. Слід звернути увагу, що ідентифікація являє собою встановлення конкретного, індивідуально-визначеного об'єкта по залишених ним слідам. У процесі ідентифікації окремо виділяють ідентифікований та ідентифікуючий об'єкти, а також об'єкти шуканий та ті, що перевіряються. Слід уявити такі основні поняття як ідентифікаційні ознаки, ідентифікаційне поле та ідентифікаційний період. У розслідуванні злочинів розрізняють кілька видів ідентифікації: за матеріально-фіксованим відображенням ознак об'єктів; за ідеальними слідами злочину (уявленими образами); за описом властивостей (ознак); ототожнення цілого об'єкта за розділеними частинами. Вивчаючи четверте питання слід засвоїти, що проведення ідентифікації неможливе без зразків для порівняльного дослідження, які відбираються від об'єктів, що перевіряються. Серед зразків для порівняльного дослідження в залежності від умов їх відібрання виділяють – вільні зразки, умовно-вільні та експериментальні. Слід уявити особливості процедур вилучення або відібрання кожного з зазначених видів зразків.

Навчальні питання:

1. Поняття криміналістичної діагностики та її значення у розслідуванні злочинів.
2. Поняття криміналістичної ідентифікації як методу пізнання і одержання доказів у розслідуванні злочинів.
3. Об'єкти ідентифікації та їх ознаки. Види ідентифікації.
4. Зразки для порівняльного дослідження: поняття та види.
5. Встановлення групової належності об'єкту як окремий метод дослідження: сутність, завдання і значення у розслідуванні злочину.

ТЕМА 3. Методи криміналістики

Навчальні питання:

1. Складіть порівняльну таблицю на тему: «Взаємозв'язок понять метод, методика та методологія у криміналістиці».
2. Розв'яжіть задачу: 16.02.2015 року, приблизно о 20-30 годині, К., знаходячись за двором домоволодіння, що належить йому, в ході раптово виниклої сварки, умисно з допомогою дерев'яного держака від господарського приладдя, довжиною близько 1 метра, який К. тримав обома руками, умисно, замахнувшись справа на ліво наніс один удар одночасно по плечу лівої руки та голові В. Після чого з метою спричинення тілесних ушкоджень середнього ступеню тяжкості особі В., швидко замахнувшись наніс один удар в області кисті лівої руки В., більше одного удару в передпліччя, та більше одного удару в область гомілки лівої ноги. В результаті чого спричинив потерпілому В. тілесні ушкодження лівої кисті у вигляді закритого перелому 5 п'ястої кістки. Інші тілесні пошкодження у вигляді черепно-мозкової травми зі струсом головного мозку, гематоми м'яких тканин лівої гомілки носять ознаки легких, з короткочасним розладом здоров'я.

Питання до теми

1. Які методи криміналістичного дослідження слід застосувати при цьому?
2. Які експертизи потрібно призначити у вказаному кримінальному провадженні?

ТЕМА 4. Загальні положення використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів.

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що у розслідуванні злочинів часто виникають завдання, які можливо вирішити тільки шляхом залучення спеціалістів певних галузей знань. Вихідними тут є положення, сформульовані в Кримінально-процесуальному кодексі України КПК від 13 квітня 2012 року // *Голос України* від 19.05 2012- № 90-91. 68, 69, 70, 71, 72, 101, 102, 242-245). В криміналістиці всі знання, що не стосуються сфери правознавства, іменуються «спеціальними», а особи, які ними володіють – «спеціалістами». Треба зазначити, що для вирішення окремих задач розслідування злочину можуть залучатися спеціалісти різних галузей знань. До процесуальних форм використання спеціальних знань відносяться: а) призначення криміналістичних та інших судових експертиз; б) супроводження слідчих (розшукових) дій спеціалістом з виконанням покладених законом функцій (перекладач, сурдоперекладач, лікар, педагог); в) надання спеціалістом безпосередньої технічної допомоги (фотографування, відео зйомки, складання схем, планів, креслень, відібрання зразків для порівняльного дослідження тощо). Хід і результати використання спеціальних знань у такі способи обов'язково фіксуються у протоколах відповідних слідчих (розшукових) дій, висновки експерта залучаються до матеріалів кримінальних проваджень і мають доказове значення. Непроцесуальною формою використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів є використання допомоги спеціалістів у вигляді наданих консультацій, пояснень або порад, а також проведенні ревізій та перевірок у порядку, визначеному законом. Необхідно звернути увагу і засвоїти характеристику кожної з наведених форм використання спеціальних знань (завдання, особливості фіксації ходу та результатів роботи спеціаліста), розглянути правила оформлення протоколів слідчих (розшукових) дій, в проведенні яких приймав участь спеціаліст, постанови про призначення експертиз та висновки експертів.

Навчальні питання:

1. Поняття спеціальних знань, спеціаліста та експерта, їх роль у вирішенні задач розслідування злочинів. Форми використання спеціальних знань слідчим у розслідуванні злочинів.
2. Взаємодія слідчого і спеціаліста при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій.
3. Поняття судової експертизи та її види. Система експертних установ в Україні.
4. Підготовка і призначення судових експертиз. Структура постанови про призначення експертизи.
5. Загальна характеристика висновку експерта, способи його використання та значення у процедурі доказування.

ТЕМА 5. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та використання допомоги громадськості і засобів масової інформації у розслідуванні злочинів

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що розслідування злочинів - це багатогранна і дуже трудомістка діяльність. Тому законом передбачено можливість слідчого залучати допомогу оперативних підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Державної пенітенціарної служби України, Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України, а також використовувати допомогу засобів масової інформації та представників громадськості. В ході самостійної підготовки необхідно розглянути сутність процесуальної та непроцесуальної форм взаємодії слідчого із оперативними підрозділами. Необхідно визначити завдання, що можуть бути вирішені спільно, та особливості процесуального оформлення такої роботи. Окрему увагу слід звернути на види слідчо-оперативних груп, особливості їх утворення, структуру, порядок формування та виконання покладених завдань. Слід звернути увагу на визначення місця та повноваження слідчого у складі слідчо-оперативної групи, а також повноваження інших її учасників. Слід уявити форми використання засобів масової інформації та представників громадськості у вирішенні окремих завдань розслідування і попередження злочинів.

Навчальні питання:

1. Правові основи і форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами.
2. Види слідчо-оперативних груп, особливості їх структури, порядку формування та виконання покладених завдань. Місце слідчого у складі слідчо-оперативних груп.
3. Особливості використання слідчим інформації, одержаної оперативно-розшуковим шляхом.
4. Особливості залучення громадськості і засобів масової інформації до виконання завдань розслідування і попередження злочинів.

ТЕМА 6. Інформаційно-довідкове забезпечення розкриття і розслідування злочинів (криміналістичні обліки)

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що діяльність підрозділів органів внутрішніх справ по реєстрації певних об'єктів (судимих осіб; осіб, схильних до правопорушень; зниклих безвісти; невпізнаних трупів; слідів з місць нерозкритих злочинів; підроблених грошей та ін.) має своєю метою сприяння розслідуванню злочинів шляхом своєчасного надання облікової інформації. Варто уявити, що в МВС діяльність з кримінальної реєстрації виконують два підрозділи: Управління оперативної інформації та Науково-дослідні експертно-криміналістичні центри. Ця діяльність і порядок використання інформації регламентується відомчими нормативними актами Міністерства внутрішніх справ, які містять вихідні положення по даній темі.

Навчальні питання:

1. Поняття і задачі криміналістичного обліку (реєстрації). Об'єкти реєстрації.
2. Види обліків, що ведуться підрозділами органів внутрішніх справ. Їх відомчо-правова регламентація.
3. Взаємодія слідчого, органу дізнання з підрозділами, що ведуть обліки. Використання облікової інформації.
4. Міждержавні обліки і можливості їх використання при розкритті і розслідуванні злочинів.

ТЕМА 7. Загальні положення криміналістичної техніки.

Навчальна мета заняття: під час самостійної підготовки, студенти повинні отримати знання про вогнепальну зброю й боєприпаси до неї, холодну зброю та вибухові речовини та пристрої закономірності виникнення слідів та їх дослідження з метою встановлення у ході кримінального провадження окремих обставин вчинення злочину, зокрема, механізму та дистанції пострілу, напрямку польоту кулі, положення потерпілого та особи, яка здійснювала постріл, механізм нанесення тілесних ушкоджень, модель та вид вибухового пристрою тощо. Знати коло питань, що вирішуються у ході проведення балістичної, вибухо-технічної експертизи та експертизи холодної зброї.

Навчальні питання:

1. Питання, які вирішуються криміналістичним дослідженням зброї, підготовка матеріалів для його проведення.
2. Профілактика економічної злочинності.

ТЕМА 8. Криміналістичне дослідження документів та криміналістичне почеркознавство й авторознавство

Навчальна мета заняття: вивчаючи тему необхідно засвоїти правові засади використання технічних засобів у розслідуванні злочинів, поняття технічних засобів, їх класифікацію, сутність технічного прийому, похідних речових доказів. Слід уявити умови використання технічних засобів, коли отримані результати мають доказове значення. Слід вивчити найбільш поширені комплекти технічних засобів, що використовуються слідчим, органом дізнання, спеціалістом - криміналістом при проведенні слідчих (розшукових) дій, а також технічні засоби і методи, що застосовуються в експертних лабораторних дослідженнях.

Навчальні питання:

1. Поняття криміналістичної техніки і завдання, які вона вирішує.
2. Правові підстави використання технічних засобів у розслідуванні злочинів.
3. Методи, засоби та прийоми використання криміналістичної техніки.
4. Техніко-криміналістична оснащеність органів досудового слідства.

ТЕМА 9. Криміналістична фотографія, звуко-і відеозапис

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що фотографія є важливим додатковим засобом фіксації доказової інформації у розслідуванні злочинів, тому знання можливостей фотографії, технічних характеристик фотоапаратів і фотоматеріалів та уміння їх використовувати займає важливе місце в професійній підготовці слідчого. Слід уяснити, які бувають види фотоапаратів та допоміжні фототехнічні пристрої (фільтри, насадки, джерела світла та інші), а також які вироблені правила їх використання. Під час самостійної роботи необхідно звернути увагу на те, що вихідними положеннями теми є норми КПК України, зокрема ст.ст. 99, 100, 107, 224, 231, 236, 237, 239, 240, 241, які передбачають основи, порядок і умови використання фотозйомки, звуко- і відеозапису слідчим у розслідуванні злочинів. Після роботи під керівництвом викладача на інсценованому місці події і проведення учбового фотографування об'єктів (способами: орієнтовним, оглядовим, вузловим, детальним), під час самостійної роботи кожен студент повинен оформити фрагмент протоколу огляду місця події (який стосується опису засобів, умов та способів фотозйомки), виготовити знімки форматом 10x15 см і оформити додаток до протоколу огляду місця події – фото таблицю. Для оформлення роботи слухачі можуть користуватися зразками, що містяться в учбово-методичному кабінеті кафедри, і при необхідності одержувати консультацію викладача. Потім ця робота оформлюється у вигляді контрольної (лабораторної) роботи №1, яка здається викладачу для перевірки.

Навчальні питання:

1. Загальне поняття криміналістичної фотографії, основні стадії та завдання, що вирішуються.
2. Види фотоапаратів.
3. Методи слідчої та експертної фотографії.
4. Використання відео- і звукозапису в ході проведення окремих слідчих дій.
5. Особливості процесуального оформлення слідчих (розшукових) дій, в ході яких використовувались фото- та відео-зйомка, звукозапис.

ТЕМА 10. Криміналістична трасологія

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати, що трасологія вивчає особливості зовнішньої будови об'єктів матеріального світу, механізм утворення слідів-відображень та їх види. Окремо слід звернути увагу на систему трасології, види трасологічних експертиз та особливості вирішувальних ними завдань. Необхідно розглянути існуючий арсенал технічних засобів пошуку, фіксації, вилучення і збереження слідів-відбитків. Розглянути ідентифікаційні та діагностичні задачі, що вирішуються трасологічними дослідженнями. Окремо слід приділити увагу вивченню прийомів відшукання, фіксації та вилучення слідів рук на місці події, запам'ятати види техніко-криміналістичними засобів, які використовуються у роботі з цими слідами. Необхідно ознайомитись з прийомами отримання зразків відбитків пальців рук та поверхні долонь особи – оформленню дактилокарти особи. Звернути увагу на можливості подальшого використання дактилокарти живих осіб та трупів.

Навчальні питання заняття:

1. Трасологія, як галузь криміналістичної техніки.
2. Об'єкти вивчення трасології.
3. Загальні правила збирання слідів-відбитків.
4. Задачі, що вирішуються у трасології.

ТЕМА 11. Криміналістичне дослідження слідів транспортних засобів

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати, які є види транспортних засобів і види слідів, які ними залишаються. Детально необхідно приділити увагу засвоєнню прийомів виявлення, фіксації та вилучення слідів транспортних засобів.

Навчальні питання:

1. Види слідів транспортних засобів та їх значення в розслідуванні злочинів.
2. Визначення напрямку руху транспортних засобів по їх слідах.
3. Прийоми виявлення та фіксації слідів транспортних засобів.
4. Можливості ідентифікації транспортного засобу по його слідах.

5. Призначення трасологічної експертизи по слідах транспортних засобів

ТЕМА 12. Криміналістичне дослідження слідів знарядь зламу та інструментів

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати, які є види засобів і знарядь зламу і які види слідів ними залишаються. Детально необхідно приділити увагу засвоєнню прийомів виявлення, фіксації та вилучення слідів засобів і знарядь зламу.

Навчальні питання:

1. Класифікація знарядь зламу та інструментів у криміналістиці. Види слідів знарядь зламу та інструментів, значення їх дослідження у розслідуванні злочинів.
2. Прийоми виявлення, фіксації та вилучення слідів знарядь зламу та інструментів.
3. Особливості підготовки і призначення трасологічної експертизи слідів знарядь зламу та інструментів.
4. Використання слідів знарядь зламу, вилучених з місця події, в криміналістичних обліках.

ТЕМА 13. Криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин та пристроїв, слідів їх застосування

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати, які існують види вогнепальної та холодної зброї, засвоїти її криміналістичну класифікацію. Детально вивчити необхідно види слідів, які залишаються у випадках застосування вогнепальної зброї при вчиненні злочинів, а також засвоїти прийоми їх виявлення, фіксації і вилучення. Слід звернути увагу на види вибухівки та вибухових пристроїв, які використовуються злочинцями, вивчити види слідів, які залишаються у випадках їх застосування, а також засвоїти прийоми їх виявлення, фіксації і вилучення.

Навчальні питання:

1. Судова балістика як розділ криміналістики. Поняття вогнепальної зброї та її криміналістична класифікація.

2. Сліди застосування вогнепальної зброї при вчиненні злочину. Механізм пострілу і виникнення його слідів. Прийоми виявлення, фіксації і вилучення слідів застосування вогнепальної зброї.
3. Правила огляду і вилучення вогнепальної зброї.
4. Види вибухових речовин та пристроїв, що використовуються при вчиненні злочинів. Сліди їх використання та прийоми їх виявлення, фіксації і вилучення.
5. Правила огляду і вилучення вибухових речовин і пристроїв.
6. Прийоми визначення напрямку і дистанції пострілу, а також місця розташування вибухівки на місці події.
7. Поняття холодної зброї, її криміналістична класифікація. Сліди застосування холодної зброї, прийоми їх виявлення, фіксації і вилучення
8. Особливості підготовки і призначення судово-балістичної експертизи, експертизи холодної зброї, вибухо-технічної експертизи.

ТЕМА 14. Криміналістичне дослідження документів

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати поняття документів та їх криміналістичну класифікацію. Засвоїти способи підробки документів: повної та часткової. Окрему увагу звернути на вивчення видів часткової підробки документів (підчистку, травлення, дописування, виправлення, видалення та заміна аркушів, заміна фотокарток, вклеювання частин та інші), а також способів підробок штампів та печаток. Слід детально засвоїти ознаки, за якими виявляються кожен із способів підробок документів. Необхідно уявити різницю між підробленими і сфальсифікованими документами, з'ясувати правила огляду і вилучення документів: загальні та особливі (правила поводження з ветхими, електронними, ушкодженими вогнем, забрудненими та іншими документами). Слід вивчити особливості підготовки і призначення слідчим експертиз документів, запам'ятати питання, що можуть бути вирішені при їх дослідженні експертом. Необхідно зрозуміти, що техніко-криміналістичним дослідженням документів вирішуються різноманітні діагностичні й ідентифікаційні задачі, що пов'язані з виготовленням документів та їх використанням. Діагностичні дослідження спрямовані на встановлення способу

виготовлення документів, виду використаного устаткування чи пристроїв; наявності та способу підробки документів; виявленям невидимих і слабовидимих записів та інше. Ідентифікаційні дослідження можуть бути направлені на встановлення цілого документа за його частинами, а також на встановлення конкретного обладнання чи устаткування, за допомогою якого документ чи його окремі реквізити було виготовлено.

Навчальні питання:

1. Поняття і види документів. Значення дослідження документів у розслідуванні злочинів.
2. Види підробок документів та їх ознаки.
3. Правила огляду і вилучення документів.
4. Ознаки знакодруючих пристроїв, які відображаються в машинописних текстах документів.
5. Особливості підготовки і призначення техніко-криміналістичної експертизи документів. Завдання, що можуть бути вирішеними в ході експертного дослідження документів.

ТЕМА 15. Криміналістичне дослідження людини за ознаками зовнішності (габітологія)

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати основні терміни криміналістичного вчення про зовнішність людини: поняття зовнішності, елементів і ознак зовнішності. Треба уяснити, що у криміналістиці поняття зовнішності людини включає сукупність елементів і ознак будови його тіла і речей, що носяться. Необхідно розрізняти власні і супутні ознаки зовнішності, особливі і помітні прикмети. Криміналістична класифікація ознак зовнішності включає три групи: загальнофізичні (стать, вік, зріст, расова належність та ін.); анатомічні ознаки тіла людини; функціональні (хода, мова, міміка тощо). Найбільш повний опис ознак проводиться методом словесного портрета. Варто зрозуміти в чому є особливість опису зовнішності людини методом словесного портрета і її відмінність від повсякденного опису. При вивченні теми треба розрізняти види суб'єктивних портретів: мальовані, мальовано-композиційні, фото-композиційні. Джерелами інформації про зовнішність розшукуваної людини (злочинця, особи, що пропала без звістки)

можуть служити ідеальні і матеріальні сліди злочину. При підготовці до заняття необхідно вивчити ці джерела інформації. Необхідно засвоїти ті суб'єктивні й об'єктивні обставини, що впливають на сприйняття, запам'ятовування і відтворення ознак зовнішності людини. Перші (суб'єктивні) відображають властивості особи (очевидця, потерпілого), що сприймала зовнішність розшукуваного і запам'ятала його ознаки (стан зору, розумовий розвиток і ін.). Друга група обставин (об'єктивні) обумовлює обставини сприйняття (відстань, освітленість, тривалість спостереження і ін.).

Навчальні питання:

1. Наукові основи криміналістичного вчення про ознаки зовнішності людини.
2. Класифікація ознак зовнішності людини.
3. Метод словесного портрету, правила його складання і значення у ході розкриття і розслідування злочинів.
4. Виготовлення суб'єктивних портретів.
5. Підготовка і призначення судово-портретної експертизи.

ТЕМА 16. Загальні положення криміналістичної тактики

Навчальна мета заняття: у процесі самостійної підготовки студенти повинні уявити, що криміналістична тактика є складовою частиною науки криміналістика. Під час вивчення теми необхідно засвоїти основні поняття криміналістичної тактики: тактичної задачі розслідування і засобів їх вирішення. Останні складають: тактичні прийоми, тактичні операції та комбінації. Необхідно розглянути методи, які використовуються при розробці тактичних прийомів: логічні, психологічні, соціологічні та ін., а також принципи слідчої тактики як критерії допустимості і ефективності використання тактичних засобів, співвідношення слідчих дій з процесуальним порядком їх проведення, поняття слідчої ситуації і тактичного рішення. З'ясувати співвідношення слідчих (розшукових) дій з процесуальним порядком їх проведення, поняття слідчої ситуації, тактичного рішення і тактичного ризику, взаємозв'язок криміналістичної тактики і техніки у ході розслідування злочинів.

Навчальні питання:

1. Поняття криміналістичної тактики.
2. Поняття тактичної задачі розслідування.
3. Поняття тактичного прийому та їх види.
4. Поняття тактичної операції та тактичної комбінації.

ТЕМА 17. Тактика огляду

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні уявити, що кожен злочин залишає в навколишньому середовищі сліди. Вони є носіями інформації, на основі якої можна встановити обставини злочину і осіб, що його скоїли. Огляд є слідчою дією, за допомогою якої виявляються і збираються докази на основі безпосереднього сприйняття обстановки скоєння злочину, відшукування і вилучення його слідів. Необхідно вивчити, які є види оглядів в залежності від об'єктів огляду та послідовності їх проведення. Особливу увагу слід приділити особливостям проведення огляду місця події. Готуючись до заняття, слід зрозуміти в чому складається сутність кожного з етапів проведення огляду місця події: підготовчого, робочого і заключного. З'ясувати особливості загального і детального огляду місця події, що проводяться на робочому етапі. Розглянути види оглядів: концентричний, ексцентричний, фронтальний. Проаналізувати стадії огляду. Окремо необхідно вивчити особливості проведення оглядів трупу, предметів і документів (речових доказів), а також освідчування. Розглядаючи кожен вид огляду, необхідно уявити порядок і стадії проведення, тактичні задачі і рекомендації щодо їх вирішення. Варто звернути увагу на той факт, що при огляді місця події можуть бути виявлені такі обставини, що суперечать загальній обстановці вчинення злочину, даним про механізм його вчинення тощо. Такі обставини мають назву – негативних обставин. Виявлення і дослідження слідчим цих обставин при огляді має велике значення у викритті осіб, що можливо інсценували злочин, фальсифікували його сліди чи іншим чином вносили зміни на місці події.

Навчальні питання:

1. Поняття огляду і його значення як способу одержання доказів. Види оглядів.

2. Огляд місця події: поняття, види, стадії, порядок проведення, тактичні задачі, що вирішуються. Особливості роботи слідчо-оперативної групи при виїзді на місце події при отриманні повідомлення про злочин.
3. Огляд трупу: поняття, види, стадії, порядок проведення, тактичні задачі, що вирішуються. Особливості проведення ексгумації.
4. Огляд речей і документів: поняття, види, стадії, тактичні задачі, що вирішуються.
5. Освідування як від огляду: поняття, тактичні задачі, особливості проведення.
6. Негативні обставини, що виявляються в ході огляду, та значення їх дослідження слідчим у розслідуванні злочинів.

ТЕМА 18. Тактика пред'явлення для впізнання

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні уявити, що пред'явлення для впізнання – це слідча (розшукових) дія, сутність якої полягає в ідентифікації за ознаками зовнішності (ідеальним образом) об'єкта, що показується в числі інших тій особі, яка його спостерігала раніше. У залежності від об'єкта виділяють впізнання людини (за ознаками зовнішності, голосу і мови), предметів, тварин, трупів. Слід зосередити увагу на вивченні загальних принципів і порядку проведення пред'явлення для впізнання. Уявити стадії цієї слідчої (розшукових) дії (підготовка, робоча стадія, фіксація результатів впізнання). Необхідно звернути увагу на той факт, що перед пред'явленням для впізнання обов'язково проводиться допит особи, що буде впізнавати, з метою одержання інформації про ознаки об'єкта впізнання. Підготовка до впізнання включає підбір об'єктів (статистів), які не мають ознак, що суттєво відрізняються від ознак об'єкта, що буде пред'являтися до впізнання. Варто детально розглянути процедуру робочої стадії пред'явлення для впізнання та особливості фіксації ходу та отриманих результатів. Для самостійної підготовки студенти отримують завдання за наведеною фабулою провадження, визначеною викладачем.

Навчальні питання:

1. Пред'явлення для впізнання як засіб одержання доказів. Його види.

2. Підготовка до пред'явлення для впізнання.
3. Тактичні особливості і правила пред'явлення для впізнання людини.
4. Правила пред'явлення для впізнання предметів.
5. Особливості пред'явлення для впізнання об'єктів за фотознімками.
6. Особливості пред'явлення для впізнання трупу людини.
7. Особливості пред'явлення для впізнання за ознаками мови та ходи.
8. Особливості пред'явлення для впізнання особи поза візуальним спостереженням.

Тема 19. Тактика обшуку і тимчасового доступу до речей і документів

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні уявити, різницю між обшуком і тимчасовим доступом до речей і документів. Обшук передбачає здійснення примусових, пошукових дій, а тимчасовий доступ до речей і документів проводиться у випадках, коли слідчий знає конкретно, який об'єкт йому необхідно оглянути або дослідити, відомо його місцезнаходження, а також очікується його добровільна видача. Слід засвоїти, що залежно від об'єкта обшуку, ця слідча дія поділяється на обшук житла, інших приміщення, ділянки місцевості, особистий обшук особи, обшук транспортних засобів. Підготовка до обшуку включає одержання інформації про об'єкти, що підлягають відшуканню, місце і обстановку обшуку, особистості осіб, що проживають у приміщенні, а також у проведенні організаційних заходів (підбір часу проведення, транспортних та техніко-криміналістичних засобів, складу групи учасників тощо). Безпосередньо під час обшуку використовуються різні тактичні і психологічні прийоми, які необхідно знати. Фіксація ходу і результату обшуку в протоколі відрізняється своєрідністю: описується місце приховування, ознаки виявлених об'єктів, поведження осіб, що обшукуються.

Навчальні питання:

1. Поняття, види і правові підстави проведення обшуку і тимчасового доступу до речей і документів.
2. Порядок проведення обшуку в приміщенні.
3. Порядок проведення особистого обшуку.
4. Тактичні прийоми виявлення місць приховування і тайників.

5. Особливості обшуку в готелях, гуртожитках, на ділянках місцевості.
6. Фіксація результатів обшуку і тимчасового доступу до речей і документів.

ТЕМА 20. Тактика слідчого експерименту

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні уявити, що слідчий експеримент – це складна слідча (розшукова) дія, яку необхідно розглядати з двох аспектів (в залежності від задач і порядку проведення) як: 1) відтворення дій, обстановки і обставин події (перевірку показань на місці); 2) проведення дослідів і випробування (експеримент). Детально аналізуються тактичні задачі проведення відтворення дій, обстановки та обставин події, склад учасників цієї слідчої дії, порядок проведення (стадії). Увага приділяється особливостям фіксації ходу і результатів цієї слідчої (розшукової) дії: протоколюванн, фото – і відеозйомці. Загальним для обох різновидів даної слідчої (розшукової) дії є ретельна підготовка до його проведення. Треба зрозуміти, що проведення дослідів та випробувань ході слідчого експерименту здійснюється в умовах максимально наближених до обставин злочину, а відтворення дій, обставин і обстановки вчинення злочину (перевірка показань на місці) – у сприятливих умовах. Кожний з видів слідчої дії характеризується особливостями тактичних прийомів, які при підготовці до заняття варто врахувати та вивчити.

Навчальні питання:

1. Поняття слідчого експерименту, його підвиди.
2. Відтворення дій, обстановки, обставин події в ході слідчого експерименту як спосіб перевірки і одержання доказів. Тактичні задачі, що вирішуються, і способи їх вирішення.
3. Стадії та порядок проведення відтворення дій, обстановки, обставин події.
4. Фіксація ходу та результатів відтворення дій, обстановки і обставин події.

ПЛАНУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна робота проводиться у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань при підготовці до семінарських занять (творчі завдання, реферати, тези доповідей, тести).

Індивідуальні заняття проводяться під керівництвом викладача у встановленому порядку (регламентований час, розклад) з урахуванням потреб і можливостей студента. Під час таких занять викладач перевіряє та оцінює вивчене студентом, коригує його дії, допомагає організувати процес самостійного оволодіння знаннями. Індивідуальні заняття здійснюються в процесі консультацій із навчальних питань, надання консультацій щодо застосування норм права, під час ліквідації академічної заборгованості, виконання індивідуальних завдань до семінарських занять тощо.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

1. Види планів, які складають у процесі розслідування злочинів.
2. Вилучення та дослідження документів з метою встановлення характеру порушення своїх функцій службовою особою.
3. Етапи огляду місця події.
4. Загальна криміналістична характеристика злочинів учинених проти життя і здоров'я особи.
5. Зміст та форма протоколу огляду місця події.
6. Значення висновку експерта під час розслідування кримінальних правопорушень.
7. Особливості тактики початкових слідчих дій при умисних вбивствах.
8. Найбільш розповсюджені типові слідчі ситуації у провадженнях щодо безпеки руху та експлуатації транспортних засобів.
9. Найбільш розповсюджені типові слідчі ситуації у провадженнях про грабежі і розбої.
10. Криміналістична характеристика згвалтувань.
11. Особливості огляду місця події у житлі.
12. Типові ситуації початкового етапу розслідування одержання неправомірної вигоди.
13. Особливості пред'явлення для впізнання за фотокартками.

14. Особливості тактики початкових і наступних слідчих дій при розслідуванні кримінальних правопорушень щодо заподіяння тяжких тілесних ушкоджень.

15. Планування початкових (невідкладних) слідчих (розшукових) дій відносно до типових слідчих ситуацій у кримінальних провадженнях про шахрайство.

16. Призначення та проведення експертиз при розслідуванні злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності.

17. Принципи планування розслідування.

18. Організація роботи слідчого.

19. Особливості розслідування злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспортних засобів.

20. Слідчі ситуації по справах у злочинах проти власності.

21. Тактика допиту неповнолітніх.

22. Тактичні прийоми огляду місця події.

23. Тактичні прийоми допиту підозрюваних.

24. Фіксація ходу і результатів слідчого експерименту.

25. Тактичні прийоми проведення обшуку.

26. Криміналістична характеристика серійних вбивств.

27. Фіксація ходу і результатів обшуку.

28. Тактика допиту свідків і потерпілих.

29. Фіксація ходу і результатів допиту.

30. Сутність організації та планування розслідування злочину.

31. Поняття холодної зброї та її класифікація.

32. Порядок (етапи) побудови криміналістичних версій.

33. Порядок дактилоскопіювання живих осіб.

34. Почерк і як він формується у конкретної особи.

35. Почеркознавча і авторознавча експертизи: поняття, завдання, об'єкти дослідження та правила підготовки матеріалів при призначенні вказаних експертиз.

36. Правила поводження з документами – речовими доказами.

37. Правила поводження з предметами, на яких виявлені сліди рук.

38. Правові, організаційні, етичні і тактичні засади використання техніко-криміналістичних засобів.

39. Найбільш розповсюджені типові слідчі ситуації у провадженнях про грабежі і розбої.

40. Криміналістична характеристика заподіяння тілесних ушкоджень.

Вимоги до написання індивідуально-дослідницького завдання

Виконання передбачає вибір студентом однієї із запропонованих тем дослідження, підбір і опрацювання науково-монографічної літератури, законодавчої бази та практичного матеріалу.

ІНДЗ складається із вступу, в якому вказується: актуальність теми дослідження, мета, предмет, об'єкт, методи дослідження, а також 2-3 структурованих розділів в яких викладений основний матеріал, висновків та списку використаної літератури, інтернет ресурсів. Об'єм ІНДЗ - 20-25 сторінок.

ПИТАННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет, система і задачі науки криміналістики.
2. Значення криміналістики у вдосконаленні майстерності слідчих працівників органів внутрішніх справ.
3. Використання діагностики у розслідуванні злочинів.
4. Роль ідентифікації у розслідуванні злочинів.
5. Прогнозування поведінки особи, що вчинила злочин, під час досудового розслідування злочину.
6. Слідче прогнозування.
7. Використання висновку експерта для встановлення обставин скоєного злочину й особи злочинця.
8. Використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів.
9. Роль криміналістичної техніки у розслідуванні злочинів.
10. Правові основи використання техніко-криміналістичних засобів і методів в діяльності ОВС.
11. Використання методів криміналістичної фотографії при проведенні гласних та негласних слідчих (розшукових) дій.
12. Фотографування і відеозапис як засоби фіксації результатів слідчої діяльності.
13. Значення слідів рук при розслідуванні злочинів.
14. Використання слідів рук, вилучених з місця події, в криміналістичних обліках.
15. Сліди ніг людини та їх криміналістичне значення.
16. Виявлення і використання слідів ніг при розслідуванні злочинів.
17. Значення слідів транспортних засобів у розслідуванні злочинів.
18. Вирішення діагностичних та ідентифікаційних питань при розслідуванні злочинів, які були скоєні з використанням транспортного засобу.
19. Значення слідів знарядь зламу та інструментів при розслідуванні злочинів.
20. Використання слідів знарядь зламу та інструментів в криміналістичних обліках.
21. Використання слідів застосування вогнепальної зброї при розслідуванні злочину.
22. Використання куль і гільз в криміналістичних обліках.
23. Діагностичні та ідентифікаційні задачі, які вирішуються експертизою холодної зброї.

24. Способи підробки документів та їх встановлення.
25. Діагностичні та ідентифікаційні задачі, які вирішуються техніко-криміналістичним дослідженням документів.
26. Закономірності формування і зміни навичок почерку.
27. Почеркознавча експертиза та її можливості.
28. Авторознавча експертиза та її можливості.
29. Зразки почерку та письмової мови.
30. Завдання і можливості використання запахових слідів людини в розкритті та розслідуванні злочинів.
31. Можливості та значення застосування собак-детекторів для розшуку і встановлення підозрюваних.
32. Зовнішність людини, її елементи і ознаки.
33. Суб'єктивні портрети та їх використання при розслідуванні злочинів.
34. Використання даних про ознаки зовнішності людини у розслідуванні злочинів.
35. Особливі прикмети зовнішності та їх значення для розшуку та ідентифікації людини.
36. Використання ознак зовнішності в обліках.
37. Сучасні інформаційні системи МВС України та міжнародні криміналістичні обліки.
38. Використання даних інформаційних систем у діяльності з розслідування злочинів
39. Тактичні прийоми і критерії їх використання.
40. Наукові основи та структура криміналістичної тактики.
41. Значення огляду місця події при розслідуванні злочинів.
42. Негативні обставини та їх значення.
43. Правові та етичні положення освідкування.
44. Особливості проведення огляду трупа, пов'язаного з ексгумацією.
45. Фіксація результатів огляду місця події.
46. Поняття допиту, його види, етапи та стадії.
47. Допит свідків і потерпілих.
48. Проблеми встановлення психологічного контакту під час допиту.
49. Тактичні прийоми допиту в безконфліктній ситуації.
50. Тактичні прийоми допиту в конфліктній ситуації.
51. особливості тактики окремих видів допиту.
52. Використання нетрадиційних методів під час допиту

53. Тактика допиту у режимі відеоконференції.
54. Психологічні основи впізнання.
55. Суб`єктивні і об`єктивні чинники, що впливають на сприйняття і відтворення особою подій.
56. Тактика пред`явлення для впізнання під час дистанційного досудового розслідування.
57. Психологічні основи тактики обшуку.
58. Ознаки сховища і тактичні прийоми їх виявлення.
59. Підготовка і тактичні прийоми проведення обшуку у житлі чи іншому володінні особи.
60. Наукові основи слідчого експерименту.
61. Підготовка і тактичні прийоми проведення слідчого експерименту.
62. Поняття, сутність та види перевірки показань на місці.
63. Тактичні правила підготовки та прийоми проведення перевірки показань на місці у конфліктній та безконфліктній ситуації.
64. Криміналістична методика як складова частина науки криміналістики.
65. Слідчі ситуації. Їх роль в розслідуванні злочинів.
66. Використання допомоги спеціалістів, громадськості і засобів масової інформації при розслідуванні злочинів.
67. Особливості планування розслідування злочину, що ведеться слідчо-оперативною групою.
68. Ознаки скоєння вбивства неповнолітніми.
69. Заходи по встановленню, розшуку і затриманню підозрюваного в залежності від способів вбивства.
70. Особливості розслідування крадіжок автотранспортних засобів.
71. Інценування крадіжки та способи її викриття.
72. Особливості розслідування шахрайства в сфері підприємницької діяльності.
73. Вивчення особи потерпілого у шахрайстві. Встановлення обставин, що сприяють шахрайству та їх усунення.
74. Особливості відкриття кримінального провадження і планування розслідування ДТП.
75. Розслідування дорожньо-транспортних пригод у випадках приховування їхніх наслідків.
76. Особливості судово-медичного освідування підозрюваного.
77. Обставини, що сприяють скоєнню злочинів даної категорії.

78. Комплекс гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, спрямований на вирішення завдань розслідування злочинів даної категорії.

79. Тактичні особливості початкового етапу розслідування.

80. Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, пов'язаних з пожежами.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль (мах = 40 балів)							Модульний контроль/ залік (мах = 60 балів)		кількість балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			МКР 1	МКР 2	100 балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	30 балів	30 балів	
5	5	6	6	6	6	6			

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття і предмет криміналістики.
2. Завдання криміналістики.
3. Методологічна основа криміналістики.
4. Криміналістика у системі наукових знань.
5. Система науки криміналістики.
6. Закони розвитку науки криміналістики.
7. Процес пізнання в криміналістиці.
8. Криміналістична версія і її значення для розслідування злочинів.
9. Порядок (етапи) побудови криміналістичних версій.
10. Вимоги, які повинні ставитися до висунутої криміналістичної версії.
11. Поняття, значення та класифікація криміналістичних версій.
12. Поняття, об'єкти, види, форми і суб'єкти криміналістичної ідентифікації.
13. Поняття і напрямки криміналістичного прогнозування в розслідуванні злочинів.
14. Ідентифікаційні ознаки та їх класифікація.
15. Поняття і предмет криміналістичної техніки.
16. Система криміналістичної техніки.
17. Технічні засоби органів досудового розслідування.
18. Комплекти криміналістичної та оперативної техніки.
19. Науково-технічні методи і прийоми збирання доказів, їх попереднього й експертного дослідження.
20. Поняття судової фотографії та її значення.
21. Види та методи судово-оперативної відеозйомки.
22. Судово-дослідницька фотографія.
23. Судовий відеозапис.
24. Поняття та значення трасології в розслідуванні злочинів.
25. Поняття сліду, механізм слідоутворення.
26. Класифікація слідів.
27. Загальні правила виявлення, огляду, фіксації, вилучення та оцінки слідів.
28. Сліди людини, знарядь злочину та інструментів, транспортних засобів.

29. Особливості призначення та проведення трасологічної експертизи.
30. Поняття і предмет дослідження судової балістики.
31. Поняття вогнепальної зброї та її класифікація.
32. Ручна вогнепальна зброя і боєприпаси до неї.
33. Сліди вогнепальної зброї і механізм їх утворення.
34. Прийоми використання слідів вогнепальної зброї для її розшуку і ототожнення.
35. Сліди холодної зброї і використання їх для одержання інформації про подію почину і злочинця.
36. Основи методики проведення судово-балістичної експертизи.
37. Поняття документа в криміналістиці.
38. Слідчий огляд документів. Суть техніко-криміналістичного дослідження.
39. Встановлення технічних подрібок підписів.
40. Встановлення подріблених відбитків печаток та штампів
41. Властивості почерку особи і їх криміналістичне значення.
42. Судове авторознавство та питання, які ним досліджуються.
43. Питання, що вивчаються криміналістичною одорологією.
44. Властивості слідів запаху людини і їх криміналістичне значення.
45. Основні правила виявлення й відбору слідів запаху на місці події.
46. Використання виявлених слідів запаху в розслідуванні злочинів.
47. Джерела інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів
48. Поняття організації розслідування.
49. Принципи планування розслідування.
50. Етапи розслідування.
51. Поняття, завдання і структура криміналістичної тактики.
52. Тактичний прийом як елемент криміналістичної тактики.
53. Класифікація тактичних прийомів.
54. Поняття організації розслідування.
55. Принципи планування розслідування.
56. Етапи розслідування.
57. Типові слідчі ситуації, тактичні завдання, засоби їх вирішення.
58. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами, з судом, прокурором і адвокатом під час досудового розслідування.
59. Тактика слідчого огляду.
60. Тактика допиту.

61. Тактика обшуку
62. Тактика затримання й арешту.
63. Тактика пред'явлення для впізнання.
64. Тактика проведення слідчого експерименту.
65. Застосування спеціальних знань при підготовці і проведенні слідчих дій.
66. Завдання експертиз, їх класифікація.
67. Підготовка, призначення і проведення експертиз.
68. Оцінка слідчим висновку експерта.
69. Тактика проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій.
70. Поняття методики як складової частини криміналістики, її завдання.
71. Зміст методики: загальні положення та окремі методики.
72. Структура методик розслідування окремих видів злочинів.
73. Криміналістична характеристика: дані про способи, механізм, сліди, обстановку, предмет злочину, особу злочинця та потерпілого.
74. Криміналістична характеристика вбивств.
75. Обставини, що підлягають встановленню у провадженнях про вбивства.
76. Вихідні слідчі ситуації, тактичні завдання і напрямки розслідування вбивств.
77. Обставини, що підлягають встановленню, у провадженнях про зґвалтування.
78. Типові слідчі ситуації та напрями розслідування зґвалтувань.
79. Тактика проведення окремих слідчих дій при розслідуванні зґвалтувань.
80. Методика розслідування злочинів проти власності.
81. Криміналістична класифікація і характеристика дорожньо-транспортних подій. Обставини, що підлягають встановленню.
82. Типові слідчі ситуації та організація початкового етапу розслідування ДТП.
83. Криміналістична характеристика злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.
84. Типові слідчі ситуації та версії початкового етапу розслідування злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

ДЖЕРЕЛА, РЕКОМЕНДОВАНІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

1. Алексеев О.О. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 320 с.
2. Дудка А. Виявлення ознак вчинення злочину особами з фізичними або психічними вадами під час огляду місця події (злочину) // Юридична Україна. – 2009. - №4.
3. Євдокіменко С.В. Становлення науки про судову експертизу: історичний аспект // Форум Права. 2009. - №2.
4. Книженко С.О. Деякі питання тактики допиту свідків при розслідуванні екологічних злочинів // Форум Права. – 2009. №2.
5. Колесніков В.В. Тактичні особливості допиту свідків і потерпілих під час розслідування злочинів, пов'язаних з пожежами // Форум Права. – 2009. №2.
6. Криміналістика : Навч. посіб. // Авт. кол. : Р.І. Благута, Р.І. Сибірина, В.М. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. – Львів : ЛьвівДУВС, 2010. – 539 с.
7. Криміналістика : навч. посіб. // Мін. освіти і науки, молоді та спорту України, рекоменд. Мін. освіти і науки, молоді та спорту України. – Київ : Атіка, 2012. – 495 с.
8. Криміналістика ХХІ століття : Матеріали МНПК (25-26.11.2010 р.) // Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Ін-т вивчення проблем злочинності Нац. акад. прав. наук України. – Харків : Право, 2010. – 831 с.
9. Криміналістика: питання і відповіді : навч. посіб. для студ. ВНЗ. // А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський, Я.В. Кузьмічов, Ж.В. Удовенко, С.В. Хільченко; МОН України, НАВС. – Київ : ЦУЛ, 2011 р. – 276 с.
10. Криміналістика: Спеціальний курс лекцій / І.В.Гора, І.А.Колесник. - К.: Вид-во НАСБ України, 2002.
11. Криміналістика. Академічний курс : Підручник // Мін-во освіти і науки України. Акад. адвокатури України; Т.В. Варфоломеев, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров, С.В. Гончаренко, В.О. Попелюшко. – Київ : ЮрІнком Інтер, 2011. – 495 с.
12. Кримінально-процесуальний кодекс України: Офіц. Видання. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 416с.
13. Кудрявцев В. Л.. «Экспертная : особенности принятия решения и тактики производства» // Российский следователь №2, 2005 г.

14. Оперук В. Значення планування та версуювання при розслідуванні розбійних нападів на банківські установи // Юридична Україна – 2009. - №4. – С.102.
15. Орлова Ю. Р. «Актуальные вопросы взаимодействия»
16. Сахарова Олена «Протидія легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом : шляхи вдосконалення методологічного та організаційного забезпечення» // Юридична Україна №11 (47), 2006 р.
17. Сергеева Д. Процесуальні і криміналістичні заходи сприяння дотриманню прав особи при знятті інформації з каналів зв'язку // Юридична Україна – 2009. - №5 – С.111.
18. Техничко-криміналістическое исследование документов, подвергшихся естественному изменению. Аксенова В.В. —Киев, 1992.
19. Швидкий Олександр «Особливості проведення обшуку при розслідуванні квартирних крадіжок» // Підприємництво, господарство і право №3 (123), 2006 р.
20. Шевченко Віра «Про ідентифікаційні та діагностичні задачі що вирішуються при проведенні судової експертизи відео- та звукозапису» // Юридичний журнал №10 (52), 2006 р.
21. Шепітько В.Ю. Теория криміналістической тактики: Монография. — Харьков: Гриф, 2002.
22. Шепітько В.Ю. Тактика допиту. - Харків, 1992
23. Шепітько В.Ю. Тактика огляду місця події. - Харків, 1994
24. Шилин А. В. «Особенности предварительного расследования по уголовному делу, возбужденному по факту безвестного исчезновения лиц» // Российский следователь №2, 2006 г.
25. Школьний Віталій «Криміналістична характеристика лідера (організатора) злочинного угруповання» // Юридична Україна. №7, 2007р.
26. Школьний Віталій «Криміналістичні аспекти порушення кримінальної справи відносно лідера організованого злочинного угруповання» // Підприємництво, господарство і право. №8(140), 2007р.
27. Юрин В. М., Барінов С. В. «Психофизиологическое исследование полиграфа (к вопросу о методах изблечения преступника)» // Российский следователь №11, 2006 г.
28. Юрченко Олександр»Правові засади використання знаків для товарів і послуг та фірмових найменування на голографічних елементах захисту» // Юридична Україна №10 (34), 2005 р.
29. Юсупов Володимир «Тактика операції «встановлення алібі»» // Підприємництво, господарство і право. №4(136), 2007р.

Для нотаток

Навчально-методичне видання

Гусак Андрій Петрович
Гончаров Ігор Володимирович
Крикунов Олександр Вікторович

Криміналістика

Видання друкується в авторській редакції

